

## บทความวิจัย

# การเรียนรู้ผ่านการสะท้อนกลับการปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล ในห้องคลอด: วิจัยเชิงคุณภาพ

## Learning through Reflective Practice of Nursing Students in the Delivery Room: A Qualitative Research

พีรนนท์ วิศาลสกุลวงษ์ (Peeranan Wisanskoonwong, Ph.D. Midwifery)\*

สุมิตตา สว่างทุกซ์ (Sumitta Sawangtook, Ph.D. Higher Education)

### บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและอภิปรายผลการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนกลับการปฏิบัติของนักศึกษาต่อการฝึกปฏิบัติงานในห้องคลอดโดยผู้ให้ข้อมูลเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ ปีการศึกษา 2557 ที่ฝึกปฏิบัติงานในห้องคลอดโรงพยาบาลตากสิน จำนวน 32 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและการอ่านบันทึกสะท้อนกลับ การปฏิบัติของนักศึกษา ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าเครื่องมือวิจัย ได้แก่ บันทึกการสะท้อนกลับการปฏิบัติ แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้างวิเคราะห์ข้อมูลแบบแยกประเด็น

ผลการวิจัยพบว่าวิธีการที่นักศึกษาพยาบาลใช้เรียนรู้ผ่านการสะท้อนกลับการปฏิบัติงานในห้องคลอดได้แก่ (1) การเขียนการสะท้อนกลับการปฏิบัติ (2) การสนทนา (3) การคิดแบบมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (4) การวิเคราะห์เหตุการณ์หรืออุบัติการณ์ (5) การวิพากษ์ตนเอง (6) การสังเกตและการประเมินพฤติกรรมปฏิบัติและยังพบว่าสิ่งที่นักศึกษาพยาบาลเรียนรู้จากการสะท้อนกลับการปฏิบัติงาน คือ (1) จริยธรรม (2) ความรู้ความเข้าใจ (3) ความคิดสร้างสรรค์ (4) การสื่อสารและความร่วมมือ (5) การเรียนรู้จากประสบการณ์ (6) ความทรงจำและความประทับใจ (7) ประสบการณ์การทำคลอด (8) การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา นอกจากนี้ยังช่วยให้นักศึกษาตระหนักถึงการพัฒนาความรู้และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งช่วยปรับเจตคติต่อการฝึกปฏิบัติและการเป็นผู้นำ ทำให้เป็นคนละเอียดรอบคอบ รวมทั้งการฝึกคิดแบบมีวิจารณญาณ มีความเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่นซึ่งนำไปสู่การพัฒนาทักษะการทำงานของตนเองได้

\*,\*\* อาจารย์ภาควิชาการพยาบาลสูติ - นรีเวชศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราชูติราช

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ สามารถใช้เป็นแนวทางพัฒนาการสอนทางคลินิกแก่นักศึกษาพยาบาลที่ฝึกปฏิบัติงานสาขาต่างๆที่นอกเหนือจากการผดุงครรภ์

**คำสำคัญ:** การเรียนรู้ การสะท้อนคิด ห้องคลอดวิจัยเชิงคุณภาพ

### Abstract

This study is a qualitative research. The research objectives were to study learning through reflective practice of nursing students and to explain the effects of learning through reflective practice of nursing students in the delivery room. The selected key informant method was criterionbasedselection. Thirty two of fourth-year nursing students in Kuakarun Faculty of Nursing who practiced in Delivery room at Taksin Hospital in academic year 2014 were selected. Data collection was data triangulation which consisted of in-depth interview, groupdiscussion and reading students' reflective practice journal. The research instruments were students' reflective practice journal, semi-structured questionnaires for in-depth interview, group discussion. Data analysis was thematic analysis.

The research result found that the learning method through reflective practice of nursing students in the delivery room were (1) reflective practice journal (2) dialogue (3) critical thinking and problem solving (4) incident analysis (5) self-criticism(6)observation and evaluation of practice. Also, there were eight issues that students learned through their reflective practice were that (1) students' ethics and morality. (2) students' knowledge and comprehension (3) creative thinking of students (4) communications and collaboration (5) experiential learning of students (6) students' memories and impressions (7) students' experience in delivery baby (8) self-learning of students. Learning through reflective practice supported students' awareness in improving knowledge and learning continuously and systematically. It helped to adjust the attitude to learning and leadership to be careful which help develop their skills, including critical thinking and understand themselves and understand others. Recommendation for applying research results: midwifery and nursing lecturers can apply these results to be a guide for development their clinical teaching in other wards.

**Keywords:** learning, reflective thinking, labour, qualitative research.

## ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสะท้อนคิด(reflective thinking) เป็นการหันกลับมาดูใจตนเองโดยใช้กระบวนการคิดเพื่อสร้างความรู้ใหม่ๆ การสะท้อนคิดเป็นสมรรถนะข้อหนึ่งและมีความสำคัญต่อวงการศึกษามาช้านาน (Kincheloe, McLaren, Steinberg, 2011) นักการศึกษาเน้นว่าการสะท้อนคิด คือ กระบวนการคิดทบทวน ไตร่ตรอง ประเมินและวิเคราะห์ตัวเองเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเองและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน (ณัฐรุจ แก้วสุทธา เสรีนา สิริรัตน์ สกุลณะมรรคา และ กิตติธัช มงคลศิวะ, 2553) การสะท้อนคิดเป็นการบูรณาการความรู้และการปฏิบัติ (ศรีนวล วิวัฒน์คุณุปการ และ วิภาดา คุณาวิกติกุล, 2548) ต่อมาการสะท้อนคิดได้ถูกบูรณาการเข้ามาในการสอนภาคปฏิบัติของการพยาบาลและการผดุงครรภ์ การสะท้อนกลับการปฏิบัติ (reflective practice) เป็นการคิดใคร่ครวญเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่เป็นปัญหาเพื่อจะได้เรียนรู้จากสถานการณ์แล้วนำไปพัฒนาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติให้ดีขึ้น (Wisanskoonwong, Fahy & Hastie, 2011) การสะท้อนกลับการปฏิบัติจะช่วยเปลี่ยนประสบการณ์เป็นความรู้และการสะท้อนกลับซ้ำๆ จะสนับสนุนนักศึกษาให้เกิดการใช้สติสัมปชัญญะในการให้การพยาบาล ลดโอกาสความผิดพลาด การกระทำที่ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ ส่งเสริมความกล้าหาญและความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง นักศึกษาได้เรียนรู้ตนเองว่าต้องการเรียนรู้อะไรเพิ่มเติม เพื่อให้เข้าใจตนเองและนำไป

แก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานของตนเอง ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผดุงครรภ์ 2 การสะท้อนกลับการปฏิบัติ เป็นการเขียนและ/หรือการพูดโต้ตอบจากการกระทำตามที่บันทึกข้อมูลและสังเกตในเชิงวิพากษ์กระบวนการและการปฏิบัติตามที่วางแผนไว้ การเขียนการสะท้อนกลับการปฏิบัตินั้นมีทั้งการเขียนเป็นแบบความเรียงและการเขียนแบบมีขั้นตอน (ศรีนวล วิวัฒน์คุณุปการ และ วิภาดา คุณาวิกติกุล, 2548)

การเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผดุงครรภ์ 2 เป็นวิชาเฉพาะทางที่ภาควิชาการพยาบาลสูติ-นรีเวชศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์จัดสอนสำหรับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ประสบการณ์ที่นักศึกษาต้องฝึกปฏิบัติในวิชานี้ ได้แก่ การเฝ้าคลอด การทำคลอด การพยาบาลทารกแรกเกิดทันทีหลังคลอด และการพยาบาลในระยะ 2 ชั่วโมงหลังคลอด นักศึกษาส่วนใหญ่มีความเครียดและความวิตกกังวลค่อนข้างสูงในการฝึกปฏิบัติงานเนื่องจากขาดประสบการณ์และขาดความมั่นใจ การทำคลอด อีกทั้งวิชานี้เป็นวิชาที่ต้องสอบขึ้นทะเบียนประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ชั้นหนึ่ง ซึ่งหลายปีที่ผ่านมา นักศึกษามีความกลัวและความวิตกกังวลกับการสอบวิชานี้จึงมีผลให้ต้องปรับปรุงวิธีการสอนทางคลินิกด้วยการให้นักศึกษาสะท้อนกลับการปฏิบัติงาน (reflective journal) ของตนเอง ซึ่งเป็นการประเมินตนเองทุกสัปดาห์ขณะฝึกปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และอาจารย์นิเทศจะอ่านและพูดคุยสะท้อนกลับการปฏิบัติร่วมกับ

นักศึกษาเพื่อให้นักศึกษาได้นำผลการสะท้อนนี้ไปปรับปรุงการปฏิบัติการพยาบาลของตนเอง ซึ่งวิธีนี้ดำเนินการมาเป็นเวลา 5 ปีแล้ว อย่างไรก็ตามยังไม่มีการทำวิจัยเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษาผ่านการสะท้อนกลับการปฏิบัติ อีกทั้งความเข้าใจที่แท้จริงของอาจารย์ผู้สอนที่มีต่อการสะท้อนกลับการปฏิบัติก็ยังไม่ชัดเจน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยเล็งเห็นว่าการสะท้อนกลับการปฏิบัติน่าจะเป็นวิธีการสอนที่จะแก้ปัญหาแก่นักศึกษาพยาบาลได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนกลับการปฏิบัติของนักศึกษาโดยสนับสนุนให้นักศึกษาพยาบาลมีอิสระในการเลือกชนิดของการเขียนบันทึกการสะท้อนกลับการปฏิบัติของนักศึกษาด้วยตนเอง (reflective practice journal) อย่างไรก็ตามถ้านักศึกษามีความต้องการเขียนบันทึกการ

สะท้อนกลับชนิดมีขั้นตอน นักศึกษาสามารถใช้วงจรการสะท้อนกลับการปฏิบัติด้านการผดุงครรภ์ซึ่งถูกปรับปรุงและพัฒนา โดย ฟิรนนท์ วิศาลสกุลวงษ์ แคทลีน เฟย์ และ แครอลีน ฮาสตี้ (Wisansoonwong, Fahy & Hastie, 2011) ซึ่งมีขั้นตอนคือ (1) สถานการณ์/ประสบการณ์/ความคับข้องใจ/ไม่สบายใจ/ความวิตกกังวลจากการปฏิบัติงาน (2) การสะท้อนกลับความรู้สึกในการกระทำของตนเองจากข้อ 1 (3) ความเข้าใจความรู้สึกในการกระทำของตนเองจากข้อ 2 (4) ต้องการเรียนรู้อะไรบ้างจากการที่นักศึกษาเผชิญในข้อ 1-3 (5) นักศึกษาลงมือกระทำอะไร อย่างไร ที่สนองความต้องการการเรียนรู้ที่ตัวเองคิดไว้จากข้อ 4 (6) ได้เรียนรู้อะไรจากข้อ 1-5 เพื่อนำไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลง แก้ไข พัฒนาการปฏิบัติอย่างไร ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1

รูปแบบการสะท้อนกลับหลังการปฏิบัติ

ที่มา: Wisansoonwong, Fahy & Hastie, 2011, p. 631

## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนกลับการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาลต่อการฝึกปฏิบัติงานในห้องคลอด
2. เพื่ออธิบายผลของการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนกลับการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาลต่อการพัฒนาความรู้เจตคติและทักษะการปฏิบัติงานในห้องคลอด

## คำถามการวิจัย

1. นักศึกษาพยาบาลที่ฝึกปฏิบัติงานในห้องคลอดได้เรียนรู้อะไรและอย่างไรผ่านการสะท้อนกลับการปฏิบัติงาน
2. การสะท้อนกลับการปฏิบัติช่วยพัฒนาความรู้ เจตคติและทักษะการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาลที่ฝึกปฏิบัติงานในห้องคลอดได้อย่างไร

## วิธีการดำเนินการวิจัย

### ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้คือ ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (key informant) ซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (criterionbasedselection) โดยเลือกเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ที่ฝึกปฏิบัติงานในห้องคลอดโรงพยาบาลตากสิน ปีการศึกษา 2557 จำนวนทั้งหมด 32 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถให้ข้อมูลในการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนกลับการฝึกปฏิบัติงานได้ลึกซึ้งที่สุด โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นกลุ่มคนที่แบ่งแยกจากการสนทนากลุ่ม

## เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รูปแบบของการสะท้อนกลับการปฏิบัติในงานวิจัยนี้ใช้รูปแบบการสะท้อนคิดที่ถูกปรับปรุงและพัฒนาโดยวิศาลสกุลวงษ์ เพ็ญ และ ฮาสตี (Wisanskoonwong, Fahy andHastie, 2011) ซึ่งถูกนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับหญิงตั้งครรภ์ในประเทศไทย (Wisanskoonwong, 2012) การศึกษาครั้งนี้ผู้เข้าร่วมการวิจัยมีอิสระในการเขียนบันทึกการสะท้อนกลับการปฏิบัติทั้งชนิดที่มีขั้นตอนเป็นวงจรงดงภาพที่ 1 และการเขียนแบบไม่มีขั้นตอน
2. แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (semi-structured interview questionnaire) เป็นแนวคำถามที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยคำนึงถึงสภาพปัญหาของการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผดุงครรภ์ 2 ที่ส่งผลกระทบต่อนักศึกษาและผู้รับบริการ
3. แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้างสำหรับการสนทนากลุ่ม (semi-structured interview questionnaire) เป็นแนวคำถามถูกสร้างขึ้นจากรูปแบบการสะท้อนคิด (Wisanskoonwong, Fahy and Hastie, 2011) ที่ได้กล่าวไว้ดังภาพที่ 1

## การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่เดือนกันยายน พ.ศ. 2557 ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557 ดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึกใช้แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมวิจัย

แบบหนึ่งต่อหนึ่ง บรรยากาศเป็นกันเองกับ ผู้เข้าร่วมวิจัย บันทึกการสะท้อนกลับการปฏิบัติ 1 ฉบับ มีการสัมภาษณ์ 1 ครั้ง หรือสัมภาษณ์ จนกระทั่งข้อมูลมีความอิ่มตัวจึงหยุดทำการ สัมภาษณ์ในการสัมภาษณ์เชิงลึกนี้ ผู้ให้ข้อมูล คนสำคัญมีจำนวน 16 คนระหว่างสัมภาษณ์ มีการบันทึกเสียงการพูดคุยกันระหว่างผู้วิจัยและ ผู้เข้าร่วมวิจัยทุกครั้ง

2. การสนทนากลุ่มใช้แนวคำถามแบบ กึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่มกับผู้เข้าร่วม วิจัยจำนวน 2 กลุ่มๆละประมาณ 8 คน ดังนั้น มีผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญในการสนทนากลุ่มจำนวน 16 คน ผู้วิจัยจัดกลุ่มสนทนาเป็นวงกลมเพื่อให้ ผู้เข้าร่วมวิจัยทุกคนเกิดความรู้สึกเสมอภาค เท่าเทียมกัน ผู้วิจัยนั่งอยู่ในกลุ่มการสนทนา เหมือนกับผู้เข้าร่วมวิจัย โดยระหว่างสนทนามี ผู้ช่วยวิจัยนั่งอยู่ภายนอกกลุ่มเป็นผู้จดบันทึก สังเกตการสนทนา บรรยากาศ เหตุการณ์ และ พฤติกรรมต่างๆของผู้เข้าร่วมวิจัยระหว่างการ สนทนากลุ่ม รวมทั้งบันทึกเสียงการพูดคุยกัน ระหว่างผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมวิจัยทุกครั้ง

3. การอ่านบันทึกการสะท้อนกลับการ ปฏิบัติ (reflective practice journal) ของ นักศึกษาซึ่งเขียนสัปดาห์ละ 1 ครั้งโดยให้นักศึกษา เขียนประเมินตนเอง และการปฏิบัติงาน ปัญหา อุปสรรค การแก้ไขและการเรียนรู้ที่ผ่านมา ซึ่งนักศึกษาจะได้รับการชี้แจงให้เข้าใจวิธีการ เขียนการสะท้อนกลับการปฏิบัติแบบมีขั้นตอน อย่างเป็นขั้นตอน เพื่อเป็นการเปิดกว้างให้ผู้วิจัย สามารถลงลึกในข้อมูลได้มากที่สุดและให้ สอดคล้องกับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

(ชาย โพอิสิตา, 2554) งานวิจัยนี้จึงไม่ขัดแย้งกับ วิธีการเขียนการสะท้อนกลับการฝึกปฏิบัติงาน นักศึกษา ดังนั้น นักศึกษาจึงมีอิสระในการเลือก เขียนบันทึกนี้ทั้งแบบมีขั้นตอนและแบบไม่มี ขั้นตอน

4. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม กับผู้เข้าร่วมในการวิจัยจำนวนทั้งหมด 32 คน สถานที่เก็บรวบรวมข้อมูลคือห้องคลอด โรงพยาบาล ตากสินและคณะพยาบาลศาสตร์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช ผู้วิจัยเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยการอ่านบันทึกการสะท้อนกลับการ ปฏิบัติ (reflective practice journal) ของนักศึกษา ที่ฝึกปฏิบัติงานในห้องคลอด โรงพยาบาลตากสิน จำนวน 224 ฉบับ การสัมภาษณ์เชิงลึก การ สนทนากลุ่มและการอ่านบันทึกการสะท้อนกลับ การปฏิบัติจนกระทั่งได้ข้อมูลที่อิ่มตัวจึงหยุด

### การพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย

โครงการวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาโดย คณะกรรมการพิจารณาและควบคุมวิจัยในคนของ คณะพยาบาลศาสตร์ศึกษาศาสตร์ เลขที่ KFN-IRB2014-15 เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2557 คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัยนี้โดยคำนึงถึงจริยธรรม และหลักจรรยาบรรณในการทำวิจัย รวมทั้งการ พิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมวิจัยโดยเคร่งครัดและต่อเนื่อง โดยมีหลักการคือ การเคารพสิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย การรักษาความลับ ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ และ ความประพฤติดีดังนั้นผู้เข้าร่วมวิจัยเป็นผู้ตัดสินใจ ด้วยตนเองว่าจะเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ โดยมีได้มีการบังคับ ชูเชิญหรือหลอกลวงใด ๆ ทั้งสิ้น

### การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูลจะดำเนินการไปพร้อมๆกัน ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยกระทำโดยใช้คำถามการวิจัยเป็นแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล คือ (1) นักศึกษาพยาบาลที่ฝึกปฏิบัติงานในห้องคลอดได้เรียนรู้อะไรและอย่างไรผ่านการสะท้อนกลับการปฏิบัติงาน (2) การสะท้อนกลับการปฏิบัติช่วยพัฒนาความรู้ เจตคติและทักษะการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาลที่ฝึกปฏิบัติงานในห้องคลอดได้อย่างไรโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบแยกประเด็น (thematic analysis)

### การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation)

การวิจัยครั้งนี้ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) และด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (methodology triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลเชิงคุณภาพที่นิยมใช้อย่างได้ผล คือ

- การตรวจสอบแหล่งเวลา เป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ ดังนั้นผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในสัปดาห์ที่ 2, 5 และ 8 ของการขึ้นฝึกปฏิบัติงานในห้องคลอด
- การตรวจสอบแหล่งสถานที่ เป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ ดังนั้นผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ณ ห้องคลอดโรงพยาบาลตากสินและคณะพยาบาลศาสตร์ เกื้อการุณย์

- การตรวจสอบแหล่งบุคคล เป็นการตรวจสอบว่าถ้าผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เข้าร่วมในการวิจัยจำนวนทั้งหมด 32 คน

- การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (methodology triangulation) ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายเพื่อรวบรวมข้อมูลในเรื่องเดียวกัน โดยการใช้การสังเกตการปฏิบัติงานของนักศึกษา

### ผลการวิจัย

#### ตอนที่ 1 สิ่งที่นักศึกษาพยาบาลได้เรียนรู้และเรียนรู้ได้อย่างไรผ่านการสะท้อนกลับการปฏิบัติงาน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า นักศึกษาเรียนรู้ผ่านการสะท้อนกลับการปฏิบัติงาน 6 วิธี คือ การเขียนการสะท้อนกลับการปฏิบัติ (reflective practice journal) การสนทนา (dialogue) การคิดแบบมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (critical thinking and problem solving) การวิเคราะห์เหตุการณ์หรืออุบัติการณ์ (incident analysis) การวิพากษ์ตนเอง (self-criticism) และการสังเกตและการประเมินพฤติกรรมปฏิบัติ วิธีเหล่านี้ช่วยนักศึกษาพยาบาลได้เรียนรู้มากมายสิ่งที่นักศึกษาเรียนรู้ผ่านการสะท้อนกลับการฝึกปฏิบัติงานนั้นมี 8 ด้านและนำเสนอข้อมูลในรูปพรรณนาในส่วนที่เป็นการสนทนาการสะท้อนกลับ การปฏิบัติของนักศึกษาผู้วิจัยใช้นามสมมติและใช้ตัวอักษรไทยสารบรรณพีเอสเคตัวเอียง ขนาด 14 (Thai sarabun PSK) ดังนี้

## 1. ด้านจริยธรรมของนักศึกษา

มีความหมายคือการมีจิตเคารพผู้คลอด การที่นักศึกษาสามารถจำแนกความดี ความชั่วและเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องได้ การเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้คลอดและผู้ร่วมงาน การมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของนักศึกษาเอง เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่นในการดำรงตนและการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้สตรีในระยะคลอดเข้าใจและรักษาสิทธิของตนเอง ตัวอย่างการสนทนาการสะท้อนกลับการปฏิบัติของนักศึกษา ดังนี้

“.....เราเรียนรู้การควบคุมอารมณ์ตัวเอง เราไม่ชอบงานห้องคลอดเลย ยิ่งพอทำอะไรไม่ได้ก็หนีพยายามหลบงานนั้น แต่การสะท้อนกลับในสิ่งที่ทำไปช่วยเปลี่ยนความคิดทัศนคติในการเฝ้าคลอด เช่น เคนต่างด้าว ผู้คลอดร้องไวยวาย พูดว่าทำไมพยาบาลดูแลไม่ดีเลย เรารู้สึกที่เราพยายามออกไปแล้วแต่ผู้คลอดไม่ทำตาม negative (อารมณ์) ทำไม่ไม่ฟังเราๆเริ่มอารมณ์ไม่ดี เริ่มมีเสียงดูผู้คลอด แต่มีเพื่อนมาเตือนทำให้มีสติกลับมาได้ การเขียนสะท้อนกลับภายหลังปฏิบัติช่วยปรับความคิด ทัศนคติได้เยอะ.....”

“.....case ปากีสถาน พูดภาษาไทย อังกฤษไม่ได้เลย ไม่มีคนสนใจเลย (ปล่อยผู้คลอดไว้คนเดียว) ผู้คลอดเกิดความเครียด ทำให้เกิดการคลอดที่ยาวนานได้ผู้คลอดต้องการขอแคใครสักคนมาอยู่เคียงข้างทำให้เกิดความอบอุ่นใจเหมือนเราไม่ได้อยู่คนเดียวขณะการพยายามเข้าหาผู้คลอด อยากช่วยให้เขารู้สึกดีขึ้น (สงสาร) ยังไงเราต้องหาวิธีช่วยให้ได้ช่วยเหลือโดยใช้การสัมผัสการนวด (ภาษากาย) ผู้คลอดสามารถยิ้มได้ สงบลง

ทำให้ผู้คลอดรู้สึกดีถึงแม้จะเป็นเรื่องเล็กๆพยาบาลทุกคนควรดูแลผู้คลอดทุกคนเท่าเทียมกัน.....”

## 2. ด้านความรู้ของนักศึกษา

มีความหมายคือนักศึกษาพยาบาลมีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์เกี่ยวกับการพยาบาลผดุงครรภ์ในระยะคลอด นักศึกษาสามารถให้การดูแลผู้คลอดอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระยะที่ 1 ของการคลอดจนกระทั่งระยะหลังคลอดด้วยการสร้างสัมพันธภาพที่ดีตั้งแต่แรกพบผู้คลอด ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดในการสร้างความเชื่อใจไว้วางใจระหว่างนักศึกษาและผู้คลอด รวมทั้งการเสริมพลังอำนาจแก่ผู้คลอดโดยเน้นการมองความเจ็บปวดในแง่บวก ความรู้ของนักศึกษารวมไปถึงการเรียนรู้จากประสบการณ์ ความแตกต่างของหญิงตั้งครรภ์ ความประทับใจความรักในวิชาชีพ ตัวอย่างการสนทนาการสะท้อนกลับการปฏิบัติของนักศึกษา ดังนี้

“.....ทีมของข้าพเจ้าเฝ้าคลอดผู้คลอดตั้งแต่วันพุธจนถึงวันศุกร์ วันแรกผู้คลอดวิตกกังวล แต่พอเราได้ไปพูดคุยดูแลอย่างต่อเนื่องทำให้ผู้คลอดมีรอยยิ้ม เราสามารถเบี่ยงเบนความสนใจของผู้คลอดจากความเจ็บปวดได้ หนูได้เรียนรู้ว่าทีมหนูร่วมงานกันดีมาก ช่วยเหลือดูแลกันอย่างต่อเนื่องตลอดระหว่างที่เฝ้าคลอด.....”

“.....การดูแลผู้คลอด ด้วยการสร้างสัมพันธภาพให้ดีซึ่งเป็นช่วงเวลาทอง เราเป็นที่ปรึกษา พูดคุย ชื่นชมผู้คลอดเมื่อเขาทำได้ดีเราบอกสิ่งที่ถูกต้อง เราให้ข้อมูลและให้ความสนใจเสริมแรงให้ผู้คลอดมองการเจ็บท้องเป็นบวก.....”

“.....การเฝ้าคลอดเป็นสิ่งสำคัญมาก การดูแลโดยเฉพะทางด้านจิตใจเป็นสิ่งสำคัญมาก

เป็นช่วงที่เราสามารถทำหน้าที่ได้เต็มที่ ยิ่งให้การดูแลมากเท่าไร ผู้คลอดจะยิ่งได้รับประโยชน์จากการดูแลมากเท่านั้น การดูแลผู้คลอดที่ดีควรให้ความรู้ให้ครอบคลุม ให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการคลอด.....”

### 3. ด้านความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษา

มีความหมายคือนักศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์และการพัฒนาตนเองให้มีความสามารถเพิ่มขึ้นสามารถสืบค้นวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายสามารถวิเคราะห์โดยใช้องค์ความรู้และประสบการณ์เป็นฐานในการปฏิบัติการผดุงครรภ์ที่มีคุณภาพ และสามารถพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ตัวอย่างการสนทนากลับการสะท้อนกลับ การปฏิบัติของนักศึกษา ดังนี้

“.....ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติม ไม่รู้ก็ถาม ไม่รู้ก็ค้น ไม่เข้าใจก็เปิดอ่าน ยิ่งเห็นภาพยิ่งทำให้เข้าใจบางอย่างการอ่านอาจจะไม่เข้าใจ แต่ต้องเห็นภาพด้วยจะได้จดจำ ค่อยๆคิด ค่อยๆทำ ไม่ต้องตกใจ มีสติใจเย็นๆ ทำให้เราคิดได้รอบคอบ ไม่รวน การทำบ่อยๆจะทำให้เข้าใจเกิดความชิน ไม่กลัวผู้คลอดไม่ว่าท้องที่เท่าไร หน้าของเราต้องดูแลให้คำปรึกษาอยู่เสมอ พูดคุยลดความวิตกกังวล เสริมแรงด้วยการชื่นชม ถ้าทำได้ถูกต้อง ถ้าผู้คลอดทำผิดก็ช่วยบอกให้สิ่งที่ถูกต้อง.....”

“..... ข้าพเจ้าทำคลอดแล้ว safe perineum ไม่ดีเกิด 3<sup>rd</sup> degree tear ข้าพเจ้ารู้สึกผิด เสียใจ และโทษตนเอง เพื่อนทำคลอดมาไม่เคยมีแบบนี้เลย ข้าพเจ้าคิดว่าต้องไปพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์วิธีการ safe จากเพื่อนๆว่าทำกันอย่างไรเพื่อครั้งต่อไปจะได้มีการ tear น้อยที่สุดหรือไม่ tear เลย ข้าพเจ้าเรียนรู้ว่า การที่จะเป็นคนเก่งได้นั้นต้อง

หมั่นฝึกทบทวนเสมอๆ เพื่อทำคลอดได้ดีขึ้น.....”

### 4. ด้านการสื่อสารและความร่วมมือ

มีความหมายคือทักษะความสัมพันธ์ของนักศึกษาที่มีต่อผู้อื่น การมีความสามารถในการสื่อสารและการปรับตัว มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คลอด ผู้ร่วมงานและบุคลากรในทีมสุขภาพและ ผู้สอน สามารถทำงานเป็นทีมให้มีความร่วมมือในบทบาทผู้นำและสมาชิกทีมในสถานการณ์ที่แตกต่างกันมีความรับผิดชอบในการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ ตัวอย่างการสนทนากลับการสะท้อนกลับ การปฏิบัติของนักศึกษา ดังนี้

“.....หนูเรียนรู้การทำงานเป็นทีมมากขึ้น เพื่อนในกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน คำถามไหนตอบไม่ได้ช่วยกันหาความรู้เพิ่มเติมได้ เรียนรู้แบบผู้ใหญ่ไม่ใช่การเรียนอย่างที่ผ่านมาคือต้องเป็นฝ่ายรอรับอย่างเดียว โดยหลังลงวรรดมีการทบทวนเรื่องบนวรรค เนื้อหาต่างๆที่ควรจะเรียนรู้ในวันถัดไป ขอขอบคุณ team work.....”

“.....จากการฝึกงานในห้องคลอดทำให้เห็นความสามัคคีของเพื่อนๆทุกคนช่วยกันไม่ยึดทีม สามารถทดแทนตำแหน่งไหนก็ได้ ถ้าอีกทีมคนไม่พอก็เข้าไปช่วย ไม่ว่าจะหน้าที่ไหนก็ตามแต่สามารถทำได้ การทำงานเป็นทีมจึงเริ่มต้นอย่างอัตโนมัติ ทุกคนรู้ว่าตนควรทำอะไรเพราะเรารู้การทำงานแต่ละตำแหน่ง รู้สึกประทับใจตัวเพื่อนๆที่ช่วยเหลือกัน.....”

“.....ได้เรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับพี่ เพื่อน เจ้าหน้าที่ ผู้คลอด บรรยากาศน่าเรียนรู้นุกสนาน น่าสนใจ มีความสุขและอาจารย์สอนให้นักศึกษารักในวิชาชีพ รักษาสถาบันของตนเองและรักเพื่อนร่วมวิชาชีพเดียวกันด้วย.....”

## 5. ด้านการเรียนรู้จากประสบการณ์ของนักศึกษา

มีความหมายคือการที่สามารถปฏิบัติทักษะการผดุงครรภ์โดยประยุกต์ใช้ประสบการณ์ที่เรียนรู้มาคู่กับศาสตร์และศิลป์ทางการพยาบาลผดุงครรภ์ รวมทั้งมีทักษะการให้การปรึกษาทางสุขภาพและการสื่อสารโดยยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ ตัวอย่างการสนทนาการสะท้อนกลับการปฏิบัติของนักศึกษา ดังนี้

“..... ดิฉันไปติดตามเยี่ยมหลังคลอด พี่ๆพยาบาลบอกว่าเขาไม่ค่อยทำตามและเข้าใจยาก แต่ดิฉันว่าไม่เลย ดิฉันมีประสบการณ์ในการให้ความรู้คุณแม่ชาวพม่า ดิฉันถามกลับคุณแม่ตอบได้ดีค่ะและคุณแม่ขอบคุณที่ดิฉันดูแลเขา ที่เขาเข้าใจเพราะดิฉันค่อยๆพูดไม่ไว้วายไล่เขา คุณแม่บอกว่าบางครั้งพยาบาลสอนเร็วไปเลยไม่เข้าใจจึงทำตามไม่ถูก แต่ถ้าค่อยๆสอนจะเข้าใจดีค่ะ ดิฉันประทับใจ ก่อนกลับคุณแม่บอกขอบคุณมากและยกมือไหว้ ดิฉันได้เรียนรู้ว่าคุณแม่เข้าใจเพราะดิฉันดูแลตั้งแต่รับใหม่.....”

“.....สิ่งที่จะต้องบอกกับตัวเองคือความมั่นใจ เราต้องมีตลอดเวลาในการฝึกงาน สิ่งที่ทำให้มั่นใจได้คือต้องมีความรู้และประสบการณ์ สิ่งที่ต้องพัฒนาคืออ่านหนังสือให้มากเพียงพอต่อการเตรียมพร้อมเพื่อฝึกงาน เมื่อเรามีความพร้อมเราจะมีคามมั่นใจ ฝึกงานแต่ละครั้งเราต้องได้ประสบการณ์และความรู้ใหม่ๆพัฒนาตนเองทุกครั้ง แก้ไขปรับปรุงสิ่งที่บกพร่อง.....”

## 6. ด้านความทรงจำและความประทับใจของนักศึกษา

มีความหมายคือนักศึกษาเรียนรู้จาก

ประสบการณ์เกิดความรู้สึกที่เป็นบวก ความรู้สึกดี ความทรงจำ ความประทับใจ ความสบายใจ ความสุขของนักศึกษาพยาบาลที่ได้จากการปฏิบัติงานในห้องคลอด ตัวอย่างการสนทนาการสะท้อนกลับการปฏิบัติของนักศึกษา ดังนี้

“.....ข้าพเจ้าเรียนรู้ว่าการฝึกห้องคลอดที่นี่คุ้มค่ามากเป็นประสบการณ์ชีวิตมาก หากไม่ได้เรียนที่นี่ก็คงไม่เจอประสบการณ์ที่มีคุณค่ากับชีวิตเช่นนี้.....”

“.....หลังจากทำคลอดเสร็จ คุณแม่ยิ้มด้วยสีหน้าเปลี่ยแต่สดชื่น พร้อมกล่าวขอบคุณมากมายที่ช่วยทำคลอดที่คอยดูแล ข้าพเจ้าให้การดูแลอย่างต่อเนื่องไปจนถึงสองชม.หลังคลอดมารดาถามหาลูกพูดถึงเรื่องลูก เข้าใจเลยว่าตรงกับทฤษฎี และกล่าวขอบคุณเราซ้ำแล้วซ้ำอีก (ต้องขอบคุณคุณแม่ที่อนุญาตให้ทำคลอด) คุณแม่บอกว่ารู้สึกดีที่มีนักศึกษาคอยดูแลเพราะรู้สึกมีเพื่อน ไม่รู้สึกว่าหิวเหมือนที่ผ่านมา ความแข็งที่ถูกอาจารย์สั่งให้คัดงานส่งหายหมดเลยมีแต่ความสุขและปลื้มสุดๆ ได้เรียนรู้ว่าเราได้ดูแลคุณแม่มาตั้งแต่ต้นจนหลังคลอดมันกลายเป็นความผูกพัน เพราะสัมพันธ์ภาพที่ดี.....”

“.....การรับใหม่เคลต่างตัว เป็นไปได้ยากเนื่องจากต้องถามให้เขาเข้าใจข้าพเจ้ากับเพื่อนๆพยายามช่วยกันจนทำได้สำเร็จ เป็นความท้าทายความสามารถของพวกเรา รู้สึกสนุกที่ได้เรียนรู้ความมีน้ำใจของเพื่อน ความมีน้ำใจของคนต่างตัวด้วยกัน เขาช่วยกันเป็นล่ำมให้ ได้เรียนรู้ถึงความน่ารักของพวกเขา.....”

“.....ผมได้ทำคลอดครั้งที่สามยังตื่นเต้นอยู่ เพราะกว่าผมจะได้ทำก็ห่างจากครั้งที่แล้ว

เกือบสัปดาห์ ผมจึงพยายามรวบรวมสติและ  
นึกภาพตอนที่อาจารย์สอน จำทำคลอดได้สำเร็จ  
ผมรู้สึกภูมิใจมากที่ทำได้ พี่พยาบาลชมว่า safe  
ได้ดีมาก ไม่มีฝึกขาดเลย ผมดีใจมากๆครับ....”

### 7. ด้านประสบการณ์การทำคลอด

มีความหมายคือการเรียนรู้จาก  
ประสบการณ์ในการทำคลอดครั้งแรกของ  
นักศึกษาและประสบการณ์การฝึกคลอด การดูแล  
ผู้คลอดระยะที่ 1, 2, 3 และระยะ 2 ชั่วโมง  
หลังคลอด รวมถึงการเสริมพลังอำนาจให้ตัวเอง  
ในการทำคลอดแต่ละครั้งตัวอย่างการสนทนา  
การสะท้อนกลับการปฏิบัติของนักศึกษา ดังนี้

“.....บรรยากาศก่อนทำคลอดค่อนข้าง  
กังวล แต่เพื่อนๆหลังจากได้ทำคลอดก็ยิ้มกัน  
เหมือนกับแม่ที่เห็นหน้าลูก มันเป็นความรู้สึกที่มี  
ความสุขอย่างบอกไม่ถูก ดังนั้นเมื่อเพื่อนทำได้  
เราก็ต้องทำได้เหมือนกัน ควรมีการเตรียมพร้อม  
ของตัวเอง ความรู้ ความพร้อมทางจิตใจ มีสมาธิ  
ทำให้ดีที่สุดในทุกอย่างจะดีตามมาทุกคนผ่านมาได้  
เราก็ผ่านได้ เหนื่อยได้ถ้าพักแล้วจะหาย แต่อย่า  
ท้อนะ จะแพ้ตั้งแต่ไม่เริ่ม ขยันเข้าไว้ เราเก่งที่สุด.....”

### 8. ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง

มีความหมายคือนักศึกษาเรียนรู้ด้วย  
ตนเองสามารถวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง  
และกำหนดเป้าประสงค์ได้ มีการเลือกวิธีการเรียนรู้  
ค้นหาความรู้ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลและ  
ประเมินตนเอง โดยอาจจะอาศัยความช่วยเหลือ  
จากผู้อื่นหรือไม่ก็ได้ ตัวอย่างการสนทนาการ  
สะท้อนกลับการปฏิบัติของนักศึกษา ดังนี้

“.....(การตรวจร่างกายทารก ท้อง  
แทบตาย) ใครจะไปจำได้เยอะขนาดนั้น ศัพท์ก็มี  
แต่แปลกๆ จากการทำฝึกห้องคลอดมาหลาย  
สัปดาห์ อาจารย์สอนให้คิดเป็นระบบ เป็นเหตุ  
เป็นผลสัมพันธ์กัน จึงมีการเปลี่ยนการท้องตรวจ  
ทารกเป็นแบบเชื่อมความสัมพันธ์ของข้อมูลแต่ละ  
คำศัพท์และนึกคิดให้เป็นคำพูดของตัวเองจะง่าย  
กว่า จึงได้ลองๆแล้วก็ได้ผลนะ จำเป็นระบบแต่ใช้  
ความเข้าใจและความเชื่อมโยงเข้ามาช่วย สุดท้าย  
ก็ทำได้ไม่ยากเลย ....”

### ตอนที่ 2 การเรียนรู้ผ่านการสะท้อนกลับการ ปฏิบัติมีผลต่อการพัฒนาความรู้ เจตคติและ ทักษะการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาลใน ห้องคลอด

การสะท้อนกลับการปฏิบัติช่วยนักศึกษา  
ตระหนักว่าการพัฒนาความรู้และทักษะที่เรียน  
ไปแล้วยังต้องทบทวนความรู้อย่างต่อเนื่อง มีการ  
แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเองโดยการจัดตาราง การมี  
วินัยและเคารพตนเอง รวมทั้งการพัฒนาความรู้  
ด้วยการเรียนรู้แบบไร้พรหมแดน มีความกล้าหาญ  
ที่จะแก้ไข การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

การสะท้อนกลับการปฏิบัติช่วยปรับเจตคติ  
กับการเรียน และช่วยพัฒนาเจตคติในภาวะความ  
เป็นผู้นำ เกิดการพัฒนาตัวเอง ใช้กระบวนการ  
คิดวิเคราะห์มากขึ้นกว่าเดิมมีการคิดแบบมี  
วิจรรย์ญาณความเข้าใจตนเองและ เข้าใจผู้อื่น  
การสะท้อนกลับการปฏิบัติช่วยลดความกลัวและ  
ช่วยปรับทัศนคติให้เป็นคนละเอียดรอบคอบ

การสะท้อนกลับช่วยปรับปรุงทักษะการทำงานตัวเอง เป็นการประเมินและการป้องกันข้อผิดพลาดในครั้งต่อไป เนื่องจากมีการวิเคราะห์วางแผนก่อนการปฏิบัติ และการฝึกปฏิบัติซ้ำๆ ประเด็นประสบการณ์ของการพัฒนาความรู้ เจตคติและทักษะการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาลในหัตถ์คลอด ตัวอย่างการสนทนาการสะท้อนกลับการปฏิบัติของนักศึกษา ดังนี้

“.....ก่อนเขียน reflection ทำให้เราได้วิเคราะห์ตัวเองว่าสิ่งที่เราทำ ทำไปเพราะอะไร คิดอะไรถึงทำไป ตอนนั้นคิดอะไร การสะท้อนกลับการปฏิบัติช่วยพัฒนาเจตคติและทักษะเช่น ผู้คลอดภายหลังคลอดใหม่ๆ มีอาการเกร็งเหมือนชัก พวกหนูไม่เคยเจอ ก็ถามเพื่อนทำไมดี ตกใจ หนูก็ตบแก้ม ตบหน้าอกแม่ แล้วตะโกนสั้นเรียกพี่ พี่ก็มาแล้วให้หมอนออก ให้นอนราบ จจริงๆพวกหนูก็รู้แต่พอเจอเหตุการณ์จริงพวกหนูกลับทำไม่ได้ ก็เลยถามตัวเองว่าเป็นเพราะอะไร ก็ได้คำตอบว่าเป็นเพราะไม่มีสติ ตื่นไปตามเหตุการณ์มากเกินไป ดังนั้นพอเราได้เขียน reflection เรื่องนี้มันจะทำให้เราจำได้เมื่อเจอเหตุการณ์นี้ เราจะมีสติช่วยเหลือผู้คลอดได้.....”

“.....การสะท้อนกลับการปฏิบัติช่วยพัฒนาเจตคติและทักษะดูแลผู้ป่วย shock เราเจอเหตุการณ์แบบนี้เห็นอาการผู้ป่วย หน้ามืด ใจสั่น เราจะมองหน้ากัน พอได้นำกลับไปวิเคราะห์จากยาหรือจากการคลอด อาการเกิดจากอะไร เรามีความรู้เราก็ตั่งสติก่อน ทำให้เราจำได้จะทำงานครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น ทำให้เรามีสติในการให้การพยาบาล พอได้สะท้อนคิดทำให้เรา

เข้าใจตนเองมากขึ้นว่าการทำงานเราต้องมีสติอย่าตกใจ.....”

“.....การสะท้อนกลับการปฏิบัติช่วยพัฒนาเจตคติและทักษะในการเฝ้าคลอด เช่น ผู้คลอดที่ต้องการมีลูกจะเผชิญความเจ็บปวดได้ดี มีการเตรียมตัวเกี่ยวกับการคลอดมาก่อน มีสามีดูแล ผู้คลอดที่ไม่ต้องการมีลูกจะมีอาการร้องไห้ววาย ไม่คิดว่าการเจ็บครรภ์เป็นเรื่องที่ดี เราต้องระลึกถึงความรู้ที่เรียนมาว่าคนแต่ละคนแตกต่างกัน เราจึงจะเข้าใจ ปรับความเข้าใจ ปรับเจตคติในการดูแลผู้คลอดและวางแผนแก้ปัญหาได้ด้วยส่งเสริมการเจ็บครรภ์ว่าเป็นเรื่องที่ดี ลดความวิตกกังวลของผู้คลอดถ้าเกิดเหตุการณ์นี้อีก หนูแก้ไขดูแลผู้คลอดได้แน่นอน.....”

### อภิปรายผลการวิจัย

การสะท้อนกลับการปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลมีผลให้นักศึกษารู้จักตัวเองมากขึ้น เข้าใจความรู้สึกและความต้องการของตัวเองเพื่อแก้ไขจุดผิดพลาด นักศึกษาเรียนรู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง เมื่อมีอารมณ์ความรู้สึกที่เป็นลบ นักศึกษามีการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการฟังเสียงสะท้อนภายในตนเองและวิเคราะห์ตัวเองด้วยความกล้าหาญ สามารถระบุปัญหาได้ อธิบายการแก้ปัญหา พร้อมทั้งเหตุผลของการกระทำ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐรุจ แก้วสุทธา เสรีนา สิริรัตน์ สุกุลณะมรรคา และ กิตติธัช มงคลศิวะ (2553) ที่ใช้การเรียนรู้จากการสะท้อนคิด และผลของการสะท้อนกลับการปฏิบัติสามารถปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานของนิสิต

ทันตกรรมได้ และยังสามารถคล้อยกับการจัดการเรียน การสอนโดยการสะท้อนคิดของคณะพยาบาลศาสตร์ แมคคอร์มิค ซึ่งนักศึกษาสามารถเข้าใจตนเอง และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น สามารถนำความรู้ ที่ได้จากการสะท้อนกลับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (กาญจนา ธานะ และ ศิริรัตน์ นิตยวัน, 2556)

นักศึกษาพยาบาลเรียนรู้ถึงความมีสติและ วิจารณ์ญาณในสร้างงานและการสร้างชีวิตตัวเอง ให้เกิดการปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น นักศึกษาเกิด ทางเลือกใหม่ในการปฏิบัติด้วยความตระหนักรู้ และความรอบคอบ โดยใช้ความรู้ ประสบการณ์ มาปรับปรุงตนเอง มีการคิดเชิงระบบมีเหตุมีผล ในการกระทำและการทำงานเป็นทีมซึ่งสอดคล้องกับ พริยลักษณ์ ศิริสุภลักษณ์ (2556) ที่พบว่า การ จัดการศึกษาทางการพยาบาลจำเป็นต้องใช้การ คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณต้องสร้างให้เกิดในวิชาชีพ การพยาบาลเนื่องจากการให้บริการทางการ พยาบาลจำเป็นต้องใช้การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ความสามารถในการใช้เหตุผลเพื่อการตัดสินใจ ทางการพยาบาลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งผลการวิจัยนี้ ก็สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐวธ แก้วสุทธา เสรีนา สิริรัตน์ สุกุลณะมรรคา และ กิตติธัช มงคลศิวะ (2553) ว่าการสะท้อนคิดเป็นเครื่องมือ ที่มีประสิทธิภาพในการแสดงประสบการณ์ การเรียนรู้ในคลินิกและสามารถใช้การสะท้อนคิด ในเรื่องการทำงานร่วมกับผู้อื่น การใช้ชีวิตร่วมกับ ผู้อื่น และสำคัญที่สุดคือสิ่งที่นักศึกษาพยาบาล เรียนรู้จากการสะท้อนกลับการฝึกปฏิบัติงานนั้น มีความสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับ อุดมศึกษาของคณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ (คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์, 2555)

### ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ สำหรับอาจารย์ผู้สอน

1. อาจารย์ผู้สอนวิชาการพยาบาล ผดุงครรภ์สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปเป็นแนวทาง พัฒนาการสอนทางคลินิกแก่นักศึกษาที่ฝึกปฏิบัติงาน ในห้องคลอดโรงพยาบาลอื่นได้

2. อาจารย์ผู้สอนสามารถนำวิธีการที่ นักศึกษาพยาบาลเรียนรู้ผ่านการสะท้อนกลับ การปฏิบัติงานไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาความรู้ ปรับเจตคติและพัฒนาทักษะปฏิบัติงานในคลินิก ได้แก่ การสนทนา การคิดแบบมีวิจารณ์ญาณ การวิเคราะห์เหตุการณ์ การวิพากษ์ตนเองและ การประเมินพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติ

### สำหรับการวิจัย

1. ควรมีการนำวิธีการที่นักศึกษาพยาบาล ใช้เรียนรู้ผ่านการสะท้อนกลับการปฏิบัติงาน ได้แก่ (1) การเขียนการสะท้อนกลับการปฏิบัติ (2) การสนทนา (3) การคิดแบบมีวิจารณ์ญาณและ การแก้ปัญหา (4) การวิเคราะห์เหตุการณ์หรือ อุบัติการณ์ (5) การวิพากษ์ตนเอง (6) การสังเกต และการประเมินพฤติกรรมการปฏิบัติไปศึกษา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณในสาขาต่างที่นอกเหนือ จากการผดุงครรภ์

2. ควรศึกษารูปแบบงานวิจัยเชิงปริมาณ กับตัวแปร ดังนี้ (1) จริยธรรม (2) ความรู้ความเข้าใจ (3) ความคิดสร้างสรรค์ (4) การสื่อสารและ ความร่วมมือ (5) การเรียนรู้จากประสบการณ์ (6) ความทรงจำและความประทับใจ (7) ประสบการณ์ การทำคลอด (8) การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

### เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ธาระ และ ศิริรัตน์ นิตยวัน. (2556). ความพึงพอใจของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ แมคคอร์มิคต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการสะท้อนคิด รายวิชา การฝึกปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน (พบ. 281) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555. *วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ*.
- คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์. (2555). *หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (2555)*. กรุงเทพฯ: คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร
- ชาย โปธิสิตา. (2554). *ศาสตร์และศิลปะแห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พรินต์ติ้ง.
- ณัฐรุช แก้วสุทธา เสรีนา สิริรัตน์ สุกุณมะมรรคา และ กิตติธัช มงคลศิวะ. (2553). *ผลของการประเมินตนเองของนิสิตทันตแพทย์ต่อประสบการณ์การทำงานชุมชนในคลินิกทันตกรรมชุมชนโดยใช้แบบสะท้อนความคิด*. กรุงเทพฯ: คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิริยลักษณ์ ศิริสุขลักษณ์. (2556). การสอนนักศึกษาพยาบาลเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา*, 19 (2), 5-19.
- ศรีนวล วิวัฒน์คุณูปการ และ วิภาดา คุณาวิกตีกุล. (2548). *การเรียนรู้โดยการสะท้อนคิด*. เชียงใหม่: คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Kincheloe J.L., McLaren P., Steinberg SR. (2011). Critical pedagogy and qualitative research. In: K.Denzin N, Lincoln YS, editors. *The Sage Handbook of Qualitative Research*. 4<sup>th</sup> ed. Thousand Oaks, California: SAGE. p. 163-79.
- Wisansoonwong P., Fahy K., Hastie C. (2011). Reflections on the practice of facilitating group-based antenatal education: Should a midwife wear a uniform in the hospital setting? *ijn\_1972 628-635. International Journal of Nursing Practice*, 17(6):628-35.
- Wisansoonwong, P. (2012). *Midwifery primary health care groups during childbearing*. PhD thesis, Southern Cross University, Lismore, NSW.